

בצלאל (ססיל) רות ז"ל

Author(s): ג' ויגודר

Reviewed work(s):

Source: *Zion* / ציון, Vol. א (תשל"א), חוברת א-ב, pp. 98-101

Published by: [Historical Society of Israel/](http://www.jstor.org/stable/70054007)

Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/70054007>

Accessed: 22/11/2011 06:18

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at

<http://www.jstor.org/page/info/about/policies/terms.jsp>

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Historical Society of Israel/ is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Zion* /.

<http://www.jstor.org>

בצלאל (ססיל) רות ז"ל

מאת ג'פרי ויגודר

בצלאל רות, האיש והחוקר היה חניך מובהק של התרבות האנגלית. הוא נולד באדר תרנ"ט (5.3.1899), הספיק לשרת בצבא הבריטי בסוף מלחמת העולם הראשונה ולמד הסטוריה כללית באוקספורד. הוא התמסר לכתיבה והרצאה ובשנת 1939 נתמנה כמרצה ללימודי יהדות באוקספורד, בה הורה וישב עד שהעתיק את מקום מגוריו לירושלים בשנת 1965. מאז הקדיש את רוב זמנו ומרצו לעריכתה של האנציקלופדיה יודאיקה, שהיה עורכה הראשי. הוא חילק זמנו בין ניו-יורק לירושלים — שנים אחדות לימד בקוינס קולג' בניו-יורק ובשנת חייו האחרונה בשטרן קולג'. הוא נפטר בירושלים ב־י"ז לסיון תש"ל (21.6.1970).

במשך חמשים שנה יצאו מתחת ידו ספרים, מחקרים ומאמרים לרוב, ורשימת כתביו שנערכה ופורסמה על־ידי ידידו ד"ר אוסקאר רבינוביץ ז"ל, בספר שהוקדש ליובלו של רות בצאתו את אנגליה, בתוספת למילואים ולאשר כתב לאחר־מכן, עולה על 600 ערכים (387–351, *"Remember the Days"* edited by John M. Shaftesley (1966)). יכול ספרותי ומחקרי זה נכתב בסגנון מושך ובכושר ביטוי מעולה. כמדומה שבתחום זה של יכולת ביטוי בולטים הישגי החוקרים היהודים יושבי אנגליה, ואפשר שבוה ניכר ייחודם לעומת חכמי ישראל בשאר ארצות. מחקריו וספריו של רות נקראים מתוך הנאה והם מצטרפים בתכונתם זו לכתבי חוקרים יהודים אחרים ילידי אנגליה המועטים במספרם (קלאוד מונטיפיורה, הרברט לאוי, ישראל אברהמס ואף שלמה שכטר שהושפע מגישה בריטית זו).

תחומי התעניינותו של רות היו מגוונים. התעניינותו ופעילותו המדעית פעלו בו בזמן במספר שטחים רב וכמדומה שלא נחטא לאמת אם נסווג אותם בכמה מקצועות מוגדרים: ראש וראשון בזמן — תולדותיה של איטליה ויהדותה ותולדות יהדות אנגליה בכל תחומי פעילותה. שניים להם האמנות היהודית, על כל תחומיה כולל כתבי־יד עבריים והספרים הנדפסים (בתחום זה אף רכש לו אוסף נכבד, ובו פילס דרכים וקידם את המחקר במידה מרובה). התעניינות מרובה הראה גם בעולמם של יתודי ספרד שהגיעו למערב ובתולדות האנוסים. לצד אלה הקדיש תשומת לב מרובה לביוגרפיה של משפחות ולביבליוגראפיה. אף שבתחום ההיסטוריוסופיה היהודית לא פילס דרכים חדשות, תרומותיו הן ניכרות, ודי להזכיר את מאמריו הנודעים על דמות היהודי בימי־הביניים (*The Mediaeval Conception of the Jew, Essays and Studies in Memory of Linda R. Miller, New-York 1938, pp. 171–190*). ועל גזרות מסעי־הצלב (*European Jewry in the Dark Ages: A Revised Picture, HUCA, v. 23, pt. 2 (1950–51), pp. 151–169*). בצד כל אלה הראה פעילות אינטנסיבית, שהגיבה פירות רבים, בתחום הפצת הידע של התרבות וההיסטוריה היהודית בחיבורים שהיו מיועדים גם לקהל הרחב.

מן הראוי הוא שנסקור את כתביו, ולוא גם בחטף. כתביו העיקריים מתחלקים לכמה סוגים:

א. ספרי הסיכום והסינתזה של מחקריו.
אף שרות גילה עניין בכל נושא יהודי, תרומותיו המקוריות העיקריות נבעו מאהבתו ליישוב ולתרבות היהודית בשתי ארצות: איטליה ואנגליה. נושא הדוקטוראט שלו וספרו הראשון והיחיד בהסטוריה כללית היה, *The Last Florentine Republic* (1527—1530) London 1925, על יהודי איטליה כתב כמה ספרים, ובהם: תולדות היהודים באיטליה (מהד' עברית, תל-אביב 1962); היהודים בתרבות הרניסאנס באיטליה (מהד' עברית, ירושלים תשכ"ב). Venice, Philadelphia 1930. ספרים אלה רוויים אהבה לאיטליה — לשפתה, לתרבותה וליהדותה. על רבות מקהילות איטליה כתב מחקרים, פירסם תעודות ותאר אוצרות אמנות. ליהדות אנגליה הקדיש מספר ספרים, החל ב־*Magna Bibliotheca* (1937) *Anglo-Judaica* וב־*Anglo-Jewish Letters* (London 1938) וכלה בעבודות הסיכום *A History of the Jews in England* (Oxford 1941); *The Intellectual Activities of Medieval English Jewry* (Oxford 1949); *The Rise of Provincial Jewry* (London 1958); *The Jews of Medieval Oxford* (Oxford 1951).
לחקר האנוסים הקדיש ספר מיוחד — תולדות האנוסים (מהד' עברית, תל-אביב תשי"ב), וכן לאמנות יהודית — האמנות היהודית (מהד' עברית, ירושלים תשי"ט). בצד חיבורים אלה הקדיש ספרים לתולדות משפחות ולבעיות מיוחדות בתחומים אלה של מחקרו.

ב. ספרים כלליים ועממיים.
רות ידע את סוד הכתיבה וההרצאה העממית, והצליח מאד בכתיבת ספרים על נושאים יהודיים לקורא הלא מקצועי. היו שראו בכתיבתו זאת את אחת התרומות המרכזיות שלו, והיו גם כאלה אשר סלדו מגישה זאת והאשימוהו ב"שטחיות". יש להדגיש שספרים אלה נוצרו בתנאים מיוחדים ומילאו תפקיד מיוחד. חיבורו — קיצור תולדות עם ישראל (מהד' עברית, תל-אביב תש"ו—תש"ז) הינו הסקירה הטובה ביותר בכרך אחד על נושא זה. הספר תרומת היהודים לתרבות העולם (מהד' עברית, ירושלים — תל-אביב תשכ"א) הוזמן אצלו בתקופת הנאצים כדי להפריך את הטענה בדבר נחיתות היהודים. רות עצמו עמד על המגרעות בכתיבתו, אבל הספר מילא את יעודו. שני הספרים הללו הופיעו במה דורה מיוחדת לחיילים היהודים בצבא הבריטי במלחמת העולם השנייה. אין ספק שספריו הביאו תרבות יהודית לחוגים שבדרך כלל היו רחוקים ממנה.
כאן יש להזכיר כמה ספרים ביוגרפיים שלו — כמו ספריו על גרסיה מנדס ויוסף נשיא (מהד' עברית, בית נשיא, תל-אביב תשי"ג), מגשה בן ישראל (מהד' עברית, תל-אביב 1959), דישראל (מהד' עברית, היהודי דישראל, תל-אביב 1955) ועל משפחות רוטשילד (The Sassoon Dynasty, וישון The Magnificent Rothschilds, London 1939) (London 1941). הוא הקדיש תשומת לב לחקר משפחות — ייחוסן, התפתחותן וגורלן, וגילה עניין מיוחד בתהליך ההתבוללות שפקד רבים מבתי יהודים עשירים במערב.

ג. מחקרים, רשימות ומאמרים.
מאות מחקריו ורשימותיו תרמו רבות לבירורים בהסטוריה היהודית, והם מהווים תרומה ממשית בתחום ההיסטוריוגרפיה היהודית בכל תחומי התעניינותו. חלקם כונסו בשלושה

קבצים: Personalities and Events in Jewish History (Philadelphia 1953); Essays and Portraits in Anglo-Jewish History (Philadelphia 1962); Gleanings (New York 1967).

כוחו של רות היה גדול בפרטים, ובעינו החודרת השכיל לעסוק בנושאים נידחים ולהעלות מתוכם חומר רב ערך. מי עוד כרות מסוגל היה להאריך בדיבור על "תמונות של מלכודות עכברים בימי-הביניים"? (Bodleian Library Record, V (1956), 244—251). מלאכת הבילוש ההיסטורי קסמה לו במיוחד, ולא פעם העלה מתוכם הנשייה טיפוסים ואירועים מרתקים (ולפעמים מפוקפקים) מן העבר היהודי. הוא נתברך בחוש מיוחד לחישוב נושאים יוצאי דופן.

כאן אולי המקום להעיר על חלקו של רות במחלוקת על המגילות הגנוזות. הנושא חרג מתחום המומחיות שלו, אך רות הסתמך על יכולתו כהיסטוריון והעלה הצעה, שאמנם גר-אתה מופרכת בעיני רוב המומחים לדבר, אך אינה נטולת הגיון. הצד המעניין בדבר שביסוגיה זאת הפר רות במו ידיו את כללי הזהירות שקבע לעצמו. "היסטוריון טוב", היה אומר, "אסור שינקוט עמדה פסקנית מוחלטת וסופית", וכתבתו שופעת הסתייגויות בלשון "קרוב לודאי", ו"כנראה" ו"מתקבל על הדעת". ברם בדברים שכתב ואמר על מגילות ים-המלח סתר את גישת עצמו ופסק הלכה כמעט כתורה מסיני. היתה זו חריגה מוזרה ומגוגדת לאופיו, אך הוא היה סמוך ובטוח שהפתרון שהעלה אין שני לו.

ד. תחומי פעילות אחרים.

בהיותו איש אשכולות במדעי היהדות הצטיין רות בעריכה ובידיעת המקורות. עבדתי אתו בהכנת ה"אנציקלופדיה של היהדות" (רמת גן 1969—The Standard Jewish Encyclopedia—1969) בכרך-אחד ועל "אנציקלופדיה יודאיקה" (Encyclopaedia, London 1959) ונוכחתי עד כמה תרמה ידיעתו העשירה והרחבה לעריכתו. הערותיו המרובות גרשו בלשון חדה וקולעת. יכול היה לפרק ערך או ביבליו-גרפיה ולרמוז בו במקום כיצד להרכיב מחדש.

כמדומה שסקירה חטופה זו יש בה כדי להעיד על פעילותו הספרותית העניפה, על תחומי התעניינותו ויותר מכל על אישיותו העשירה והפוריה.

רות ההיסטוריון הפליא בשליטתו הרחבה בחומר הידיעות וביכולתו להכניס סדר בדברים ולהציגם בצורה משכנעת ומעניינת. כאמור, הוא לא תרם תרומה מקורית חשובה להיסטוריוסופיה היהודית, אף שבדעות שהביע בנושא זה מצויים לא מעט דברים של טעם. הוא לא קיבל את הגישה "הקאטאסטרופאלית" להיסטוריה היהודית, היה ער לזרמים וללחצים סוציאליים ובכתבתו הקדיש מחשבה רבה לכוחות המניעים בחברה. הוא לא התעלם מן המגבלות שלו (עולם התלמוד וההלכה, למשל, היתה אחת מהן), אך ביסודו של דבר שאב ממקור ראשון וידיעתו היתה מעוגנת היטב. הפרט המרתק, הציורי (כולל ה"רכילות") ופרקי ההיסטוריה הקטנה הוסיפו מימד נוסף לכתבתו. הוא הצטיין, דרך משל, בבחירת שמות-תואר ציוריים קולעים תמיד אבל לא מופרזים.

ניכרה בו זיקה לאינטגראטיבי בתרבות ולשמרני בחברה. הוא העריך ביצירתם של יהודים אותם דברים שגם בני אומות העולם ידעו להעריכם. מכאן יחסו המיוחד ל-

Jewish Contributions לתרבות העולם. מכאן הבלטתו את בחינות הגוי וההרמוניה בחיי יהודים וחיבתו לעסוק בתופעות ובאישים שנופם בחברה הסובבת וגזעם בחברה היהודית. למרות שעסק הרבה בתולדות ימי-הביניים, ולגבי יהדות אנגליה היתה לו זיקה מיוחדת למקורות, דומה, שחיבתו המיוחדת היתה לעולם הרניסאנס, אוריתו ויופיו ולהשלכותיו בחיי היהודים ויצירתם. בחוגי חכמת ישראל שבאנגליה, שרובם עוצבו על ידי תרבות גרמניה, בצלאל רות הוא האנגלי המובהק בנטיות הרוח ובדרכי הביטוי. האיש רות היה מזיגה של שתי תרבויות — האנגלית והיהודית — אך מעולם לא היה ספק היכן נאמנותו הראשונה. על אף אנגליותו הבוטה — בראש ובראשונה יהודי וציוני היה, והציונות שלו מעולם לא היתה צרה או כיתתית אלא ינקה מתרבות ישראל שאפפה אותו כליל.

ב-1949 סיכם רות את גורלה של יהדות אנגליה, והסיכום מעיד על הלכי הרוח של המסכם באותה שעה, שלאחר השואה ובשנה הראשונה למדינת ישראל:

“The alembic of English tolerance has operated by now on the newer arrivals as well... That this has been possible is due in no slight measure to the process of Anglo-Jewish history — a gradual acceptance based on common sense rather than on doctrine... Hence it has been possible for the English Jews to exemplify how men can enter a society by methods other than descent, and to absorb traditions which are not those of their physical ancestors. If their reaction to privilege has been to deserve it, it is because they have the good fortune to possess as their inheritance two noble histories” (A History of the Jews in England², p. 267).

דברים חיצוניים הכבידו לפעמים על האפשרות להכירו מקרוב: כך היו דיבורו המיוחד, או גטייתו לחשוב שכל אדם בקי כמוהו בפרטי הפרטים של הנושא הנידון. אך לאחר שנשבר הקרח הראשון היה מתגלה איש אחר — גלבב, אירוני, ומתחת למעטה יהירות לכאורה היתה מבצבצת ענווה של ממש. הייתי מתפעל מרוח-הנעורים המתמדת שבו — רוח שהלכה יד ביד עם חדות-יציירה ופקחות. הגיל ניכר בו אך במעט עד לימי האחרון-נים.

רות היה בעל שיעור-קומה אנציקלופדי, ויפה הדבר שיצירתו האחרונה קשורה בשמה של האנציקלופדיה יודאיקה, שבאה להגשים חלק גדול מן המטרה שהציב לעצמו — מיצוי חכמת ישראל לתחומיה השונים. רות מילא תפקיד מרכזי בתכנון האנציקלופדיה והטביע עליה חותם משלו.

ברות מצאתי תכונות רבות בכפיפה אחת — בקיאות בפרטים ובדברים שהם נהירים ליחיד-סגולה, ועם זאת ידיעה כללית ללא גבול. הוא הזדעזע עמוקות מן האסונות שפקדו את עם ישראל, אך לא נמנע מהתענג על הזוטות המשעשעות בתולדות עמו. את נוסח כתיבתו כיוון יפה למומחים, ללומדים, ולקורא הממוצע בכלל. היתה בו מזיגה גפלאה של סגולות המרצה העממי ובר-האורין — אדם שחסרונו מורגש כל-כך בעולם היהודי בימינו, שלא רק תורה וחכמה חשובות בו אלא גם הצורך החיוני בהשכלת שכבות העם הגרורות, החשופות לסכנת הטמיעה וההתבוללות. תחום זה היה שדה-פעולתו של בצלאל רות, ובתחום זה טרם קם שני לו.